

2. Шаповалова І.В. Іпотерапія як засіб впливу на координаційні здібності дітей з розладами спектру аутизму. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2018 Груд.27;30:111-117
3. Добровольська М.В. Лікувальна верхова їзда як засіб фізичної реабілітації дітей з церебральним паралічем. Класичний приватний університет. 2010, С.26-28
4. Гекова Т., Хандогіна О. Досвід організації іпотерапевтичних занять для дітей з особливими потребами на базі літнього оздоровчого табору. *Становлення особистості дитини в умовах сучасного розвитку суспільства: соціально-педагогічний, психологічний, корекційний і медичний аспекти. Всеукр.наук.-практ.конф. (2018;Полтава).* Полтава: ТОВ»АСМІ», 2018.. С 25-30.
5. Хандогіна О., Гекова Т. Іпотерапія як засіб екологічного виховання дітей із обмеженими можливостями здоров'я. *Становлення особистості дитини в умовах сучасного розвитку суспільства: соціально-педагогічний, корекційний і медичний аспекти, Всеукр.наук.-практ. конф. (2017;Полтава)-Полтава: ТОВ»АСМІ», 2017. С.304-308.*

УДК 37.043.2-056.2/.3:37.064.3

Губарь Ольга

Кандидат педагогічних наук, доцент,
Завідувач кафедри технологій корекційної та інклюзивної освіти, логопедії та реабілітології, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, м.Полтава.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ "ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ" У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ

У статті розкрито педагогічний потенціал освітнього компоненту "Основи інклюзивної освіти" у контексті формування навичок взаємодії у студентів педагогічних закладів вищої освіти. На основі аналізу нормативно-правових документів, наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців виокремлено та теоретично обґрунтовано провідні педагогічні умови, що сприяють ефективному

розвитку зазначених навичок. Доведено, що систематичне та цілеспрямоване використання можливостей освітнього компоненту "Основи інклюзивної освіти" є важливим чинником підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору.

Ключові слова: *інклюзивна освіта, навички взаємодії, педагогічний потенціал, студенти педагогічних закладів, професійна підготовка, педагогічні умови.*

The article reveals the pedagogical potential of the educational component "Fundamentals of Inclusive Education" in the context of forming interaction skills among students of pedagogical institutions of higher education. Based on the analysis of regulatory documents and scientific research by domestic and foreign scientists, leading pedagogical conditions that contribute to the effective development of these skills have been identified and theoretically substantiated.

It has been proven that the systematic and purposeful use of the opportunities of the educational component "Fundamentals of Inclusive Education" is an important factor in preparing future teachers for professional activity in an inclusive educational space.

Key words: inclusive education, interaction skills, pedagogical potential, students of pedagogical institutions, professional training, pedagogical conditions.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується стійкою орієнтацією на принципи гуманізації та забезпечення рівних прав і можливостей для всіх громадян, включаючи осіб з інвалідністю. Ця тенденція знаходить своє відображення у ключових законодавчих актах України, серед яких Закон України «Про освіту», Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Зазначені нормативно-правові документи визначають інклюзивну освіту як пріоритетний напрям державної політики в освітній сфері, спрямований на забезпечення якісної та доступної освіти для кожної дитини з урахуванням її індивідуальних потреб.

Реалізація інклюзивного підходу в освітньому процесі висуває нові вимоги до професійної компетентності майбутніх педагогів. Однією з ключових складових їхньої готовності до роботи в умовах інклюзії є сформованість навичок ефективної

взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу: дітьми з особливими освітніми потребами (ООП), їхніми батьками або особами, які їх замінюють, асистентами вчителя, педагогами та іншими фахівцями мультидисциплінарної команди супроводу. Якість цієї взаємодії є визначальним фактором успішної інтеграції дітей з інвалідністю в загальноосвітній простір та реалізації їхніх прав.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз наукового доробку вітчизняних (С. Бричок, Л. Велитченко, О. Гончар, О. Мазко, О. Матвієнко, С. Мартиненко та ін.) та зарубіжних (D. Johnson, R. Johnson, R. Selman та ін.) дослідників у галузі педагогічної взаємодії, а також ґрунтовних праць з проблем інклюзивної освіти (В. Бондар, В. Засенко, А. Колупаєва, Т. Сак, В. Синьов, З. Шевців та ін.) та фахової підготовки педагогічних кадрів до роботи з дітьми з ООП в умовах інклюзії (Г. Васильєва, В. Гладуш, А. Колупаєва, С. Литовченко, Н. Пахомова та ін.) свідчить про значну увагу науковців до означеної проблематики. Водночас, динамічний розвиток інклюзивної парадигми, прийняття оновлених нормативно-правових актів (Закон України про освіту з правками (2025), Концепція «Нова українська школа» (2016), Порядок організації інклюзивного навчання (2021)) актуалізують необхідність подальшого поглибленого аналізу та розробки інноваційних підходів до формування навичок ефективної педагогічної взаємодії у майбутніх фахівців.

Мета статті. Метою статті є виокремлення та теоретичне обґрунтування провідних педагогічних умов формування навичок взаємодії студентів педагогічних закладів вищої освіти в умовах інклюзивного простору, а також розкриття педагогічного потенціалу освітнього компоненту "Основи інклюзивної освіти" у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. В умовах євроінтеграційних прагнень України та розвитку інклюзивної освіти особливої актуальності набуває якісна підготовка майбутніх педагогів до роботи в інклюзивному освітньому просторі. Ключовою складовою цієї підготовки є формування здатності до ефективної взаємодії з різними учасниками освітнього процесу. Включення освітнього компоненту "Основи інклюзивної освіти" до навчальних планів педагогічних закладів, зокрема

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, є важливим кроком у цьому напрямі. Дисципліна покликана створити оптимальні умови для формування фундаментальних знань, практичних умінь та особистісних якостей, необхідних для успішної взаємодії в інклюзивному середовищі.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив виокремити низку провідних педагогічних умов, що є визначальними для формування навичок взаємодії студентів педагогічних закладів вищої освіти в умовах інклюзивного простору (рис. 1).

Рис. 1. Педагогічні умови формування навичок взаємодії в умовах інклюзивного середовища у здобувачів освіти педагогічних вузів

Першою фундаментальною умовою є забезпечення глибокої теоретико-методологічної підготовки з основ інклюзивної освіти та педагогіки співробітництва [1]. Ґрунтовне опанування концептуальних засад інклюзії, її принципів, моделей організації та нормативно-правового забезпечення є необхідним підґрунтям для формування професійної ідентичності та готовності до роботи в інклюзивному середовищі. Інтегроване розуміння принципів педагогіки співробітництва сприяє усвідомленню пріоритетності партнерських відносин та спільного розв'язання педагогічних завдань.

Другою вагомою умовою є створення автентичних навчальних ситуацій, що максимально імітують реальний інклюзивний простір. На необхідність створення даної умови вказують, як вітчизняні О. Пометун, І. Мартиненко, так і зарубіжні дослідники Darling-Hammond. Активне залучення студентів до моделювання

педагогічних ситуацій, використання кейс-стаді, рольових ігор та інших інтерактивних методів навчання забезпечує набуття практичного досвіду взаємодії, розвитку комунікативних навичок, емпатії та вміння розв'язувати конфлікти.

Третьою необхідною умовою є забезпечення міждисциплінарної інтеграції знань про особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Про необхідність виконання даної умови знаходимо згадки в працях В. Синьова, М. Шеремет, Л. Руденко, Д. Шульженко [3], І. Миронюк, М. Стеблюк [2]. Глибоке розуміння психологічних, фізіологічних, соціальних та педагогічних аспектів розвитку дітей з різними нозологіями є критично важливим для побудови ефективної взаємодії, врахування індивідуальних потреб та знаходження адекватних способів комунікації та підтримки.

Четвертою визначальною умовою є створення можливостей для безпосередньої взаємодії студентів з дітьми з особливими освітніми потребами та іншими учасниками інклюзивного процесу. На вагомості практичного досвіду спілкування та співпраці в формуванні емпатії, толерантності, уміння налагоджувати контакт та ефективно співпрацювати в команді, а також подоланню стереотипів та формуванню позитивного ставлення до інклюзії наголошують В. Засенко, Л. Прохоренко, О. Чеботарьова, І. Гладченко та багато інших.

Дослідивши роботи С. Семенова, А. Лозенко, Л. Кравець, Л. Гапоненко, Р. Тур, О. Хоріної нами було виокремлено п'яту умову – забезпечення рефлексії та самооцінки студентами власного досвіду взаємодії в інклюзивному просторі. Систематичний аналіз власного досвіду, усвідомлення сильних та слабких сторін сприяють розвитку самосвідомості та вдосконаленню навичок взаємодії. Застосування рефлексивних практик допомагає студентам глибше розуміти власні реакції та знаходити більш оптимальні підходи до взаємодії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Формування навичок взаємодії студентів педагогічних закладів вищої освіти в умовах інклюзивного простору є складним і багатогранним процесом, що вимагає комплексного впровадження виокремлених педагогічних умов. Освітній компонент "Основи інклюзивної освіти" має значний педагогічний потенціал для цілеспрямованого

розвитку цих навичок. Результати проведеного наукового пошуку підтверджують високу значущість проблеми формування інтерактивних компетентностей у майбутніх педагогів в умовах інклюзивного освітнього середовища. Подальші наукові розвідки мають бути спрямовані на розробку конкретних методичних систем та технологій, що забезпечать ефективну реалізацію виокремлених педагогічних умов у навчальному процесі та сприятимуть якісній підготовці майбутніх педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колупаєва А., Таранченко О. Інклюзія: покроково для педагогів: навч.-метод. посіб. (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. 232 с.
2. Миронюк І., Стеблюк С. Інтегрований підхід у підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти до роботи у команді супроводу дітей з особливими освітніми потребами. // Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців спеціальної освіти : збірник тез доповідей І Науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (м. Ужгород, 20-21 жовтня 2022 р.) / Упорядник: д.пед.н. С.В. Стеблюк. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. С. 76-93.
3. Синьов В.М., Шеремет М.К., Руденко Л.М., Шульженко Д.І. Освітньо-психологічна інтеграція школярів із психофізичними порушеннями в сучасних умовах України. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*, Київського національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ, 2016. № 7.